

Advies betreffende een schadegeval door grauwe gans te Kinrooi

Nummer:	INBO.A.2011.125
Datum advisering:	10 november 2011
Auteur(s):	Frank Huysentruyt, Koen Devos
Contact:	Marijke Thoonen (marijke.thoonen@inbo.be)
Kenmerk aanvraag:	e-mail op datum van 4 oktober 2011
Geadresseerden:	Agentschap voor Natuur en Bos Provinciale Dienst Limburg T.a.v. Bart Denayer Koningin Astridlaan 50 bus 5 3500 Hasselt bart.denayer@lne.vlaanderen.be
Cc:	Agentschap voor Natuur en Bos Centrale Dienst t.a.v. Dhr. Carl Deschepper (carl.deschepper@lne.vlaanderen.be)

AANLEIDING

De vergoeding van wildschade of schade door beschermde soorten op percelen in landbouwgebruik, wordt geregeld door het Besluit van de Vlaamse Regering van 3 juli 2009¹. In het kader hiervan, ontving het Agentschap voor Natuur en Bos, afdeling Limburg een aanvraag m.b.t. schade aangericht door grauwe gans te Kinrooi.

VRAAGSTELLING

Naar aanleiding van dit schadedossier zijn er enkele concrete vragen over de ecologie van ganzen en de relatie tussen het voorkomen van grauwe ganzen en schade.

- Heeft het INBO telgegevens van grauwe gans uit het nabijgelegen natuurreservaat, 'De Zig' of ruimer uit de regio noordoost Limburg?
- Is er een verschil tussen zomer- en winteraantallen van ganzen in de regio?
- Hebben ganzen een preferentie voor bonenvelden?
- Welke actieradius hebben grauwe ganzen bij het foerageren?
- Hoeveel eieren leggen grauwe ganzen per broedsel, in welke periode? Hoeveel broedsels hebben ze per jaar?
- Hoe lang verblijven opgeschrikte ganzen in een rustgebied bij verstoring, vooraleer terug te keren naar het foerageergebied (opvliegtijden)?
- Zijn grauwe ganzen plaatstrouw? Zo ja tijdens welke periode?
- Is er een methodiek tot het vaststellen van een eenduidige relatie tussen een natuurreservaat en schade op nabijgelegen akkers door de ganzen die afkomstig zijn uit het reservaat?

TOELICHTING

1. Schadegeval door grauwe gans te Kinrooi

Hieronder worden de antwoorden geformuleerd op de vragen met betrekking tot een schadegeval door grauwe gans te Kinrooi. In vragen 1.1, 1.4, 1.5 en 1.6 wordt specifiek gevraagd naar gegevens rond grauwe gans. In de overige vragen wordt meer algemeen over 'ganzen' gesproken. Voor de duidelijkheid en consistentie zullen alle vragen beantwoord worden met betrekking tot grauwe gans. Een groot deel van de antwoorden zijn overgenomen uit of gebaseerd op de resultaten die werden gepresenteerd in het INBO-rapport INBO.R.2010.9 : "Het bepalen van mogelijke herkomstgebieden bij landbouwschade door overzomerende ganzen- Een eerste aanzet voor een modelmatige benadering" (Huysentruyt *et al.* 2010).

1.1 Heeft het INBO telgegevens van grauwe gans uit het nabijgelegen natuurreservaat, 'De Zig' of ruimer uit de regio noordoost Limburg?

Grauwe ganzen werden in 2009 goed geïnventariseerd in de provincie Limburg (gegevens van LIKONA, verzameld in het kader van het project Bijzondere Broedvogels Vlaanderen). In totaal werden 487 tot 535 broedparen vastgesteld, verdeeld over 28 gebieden (zie Tabel 1). In De Zig te Kinrooi werden 27 tot 31 broedparen geteld. In 2008 ging het zelfs om 68 paren. Van 2010 zijn nog geen gegevens beschikbaar. We beschikken niet over telgegevens van De Zig en ruime omgeving in de winterperiode.

---

¹ Besluit van de Vlaamse regering betreffende de vergoeding van wildschade veroorzaakt door niet-bejaagbaar wild en vergoeding van schade door beschermde soorten van 3 juli 2009.

Deelgemeente	Gebied	Soort	Min	Max
Regio:	Limburg			
Bocholt	Lozerheide	Grauwe gans	16	
	Smeetshof	Grauwe gans	20	25
Boorseem	Gravelco	Grauwe gans	8	
Bree	Luysen	Grauwe gans	35	
	Mariahof	Grauwe gans	60	
Eisden	Maesbeemder Greent	Grauwe gans	28	
Genk	Bokrijk domein	Grauwe gans	1	
	Maten	Grauwe gans	11	12
Kessenich	Boterakker	Grauwe gans	40	45
	Kollegreend	Grauwe gans	25	30
	Vijverbroek	Grauwe gans	25	30
Kinrooi	Zig	Grauwe gans	27	31
Maaseik	Klauwenhof	Grauwe gans	13	15
Meeuwen	In den Damp	Grauwe gans	8	15
Molenbeersel	Stamprooierbroek	Grauwe gans	8	10
Munsterbilzen	Munsterbos	Grauwe gans	4	
Neerharen	Hochter Bampd	Grauwe gans	3	
Neeroeteren	Armenbos	Grauwe gans	10	
	Bergerven	Grauwe gans	15	
Neerpelt	Hageven	Grauwe gans	2	3
Ophoven	Houbenhof	Grauwe gans	29	30
Rekem	Ziepbeekvallei	Grauwe gans	15	20
Rotem	Bichterweerd	Grauwe gans	20	
Schulen	Schulensbroek	Grauwe gans	24	
Stokkem	Koeweide	Grauwe gans	35	40
Zonhoven	Platwijers	Grauwe gans	1	
	Ter Donk/Wijvenheide	Grauwe gans	2	
	Wijvenheide	Grauwe gans	2	
Totaal per regio			487	535
Algemeen totaal			487	535

Tabel 1. Aantal broedparen en/of territoria van grauwe gans per gebied in de provincie Limburg in 2009 (gegevens broedvogeldatabank INBO).

1.2 Is er een verschil tussen zomer- en winteraantallen van ganzen in de regio?

Gezien de ruime verspreiding van de grauwe gans in Limburg kunnen we aannemen dat de populatie in De Zig niet geïsoleerd is en een uitwisseling kent met andere populaties in de omgeving. Wellicht leidt dit tot wisselende aantallen in de loop van het jaar, maar dit kan niet gestaafd worden met concrete telgegevens.

De lokale populatie in het voorjaar bestaat, naast de broedvogels wellicht ook uit onvolwassen vogels en is in dat geval aanzienlijk groter dan de vermelde aantallen broedparen. Dit geldt ook voor de situatie net na het broedseizoen wanneer de jongen vliegvlug worden en samen met de volwassen vogels geruime tijd in en rond het broedgebied verblijven.

Of de lokale broedpopulatie en hun nakomelingen er ook de winter doorbrengen is niet geweten. Het feit dat er geen wintertellingen worden uitgevoerd in dit gebied in het kader van de maandelijkse watervogeltellingen, kan er op wijzen dat dit niet het geval is en dat de vogels elders overwinteren (waar meer open water beschikbaar is). Belangrijke overwinteringsgebieden in de ruime omgeving zijn de Grensmaasvallei (de laatste jaren geregeld 2500 tot 3500 ex.), Midden-Limburg (tot ruim 400 ex.) en de omgeving van Mol-Postel (tot ruim 500 ex.).

1.3 Hebben ganzen een preferentie voor bonenvelden?

Grauwe ganzen hebben een brede voedselkeuze waarbij zowel bladgroen, stengels, zaden als wortelen van zowel land- als waterplanten worden gegeten (Cramp 1977). In landbouwgebied wordt voornamelijk op graslanden gevoed, maar ook op granen, rapen, wortelen aardappelen,... (Cramp 1977). Op peulvruchten wordt slechts occasioneel gevoerd. Cramp (1977) vermeldt enkel erwt als mogelijke voedselbron, maar de cijfers van het Nederlandse Faunafonds geven jaarlijks toch ook enkele schadegevallen in bonen veroorzaakt door grauwe gans (www.faunafonds.nl).

Samenvattend kan worden gesteld dat grauwe ganzen geen echte voorkeur voor bonenvelden vertonen maar dat lokale occasionele schadegevallen zeker kunnen voorkomen.

1.4 Welke actieradius hebben grauwe ganzen bij het foerageren?

In de literatuur wordt, afhankelijk van de bron, een gemiddeld foerageerbereik voor grauwe gans gerapporteerd dat tot 10km kan oplopen (Vickery & Gill 1999, Kear 2005, McKay *et al.* 2006). De meest gedetailleerde studie door McKay *et al.* (2006) situeert een gemiddelde foerageervlucht bij grauwe ganzen echter binnen de 2km. Ook de studie uitgevoerd door Huysentruyt *et al.* 2010 toonde een verplaatsing van grauwe ganzen die nooit de 2,5km overschreed. Bij het bepalen van herkomstgebieden in geval van schade door grauwe gans, werd door Huysentruyt *et al.* 2010 voorgesteld om voor de periode april/mei uit te gaan van een maximale verplaatsing van 1000m. Voor de periode juni tot halfweg juli, gedurende de rui, werd een maximale verplaatsing van 150m voorgesteld en voor de periode halfweg juli tot september werd voorgesteld de maximale foerageerafstand op 2500m te leggen (Huysentruyt *et al.* 2010).

1.5 Hoeveel eieren leggen grauwe ganzen per broedsel, in welke periode? Hoeveel broedsels hebben ze per jaar?

Het broedseizoen bij Europese grauwe ganzen begint begin maart en kan in sommige gevallen tot juli aanhouden (Cramp 1977, Harrison 1977, eigen waarnemingen). In de regel worden 4-6 eieren gelegd afkomstig uit één enkel nest per seizoen, maar geregeld worden veel grotere nesten waargenomen (Cramp 1977, Harrison 1977, Wright & Giles 1988). Bij verlies van een broedsel wordt een vervangnest aangelegd (Cramp 1977). Kuikens ontluiken na een broedperiode van een viertal weken waarna juveniele vogels

vliegvlug worden na een periode van 50 tot 60 dagen (Cramp 1977, Harrison 1977, Voslamber *et al.* 2004).

1.6 Hoe lang verblijven opgeschrikte ganzen in een rustgebied bij verstoring, vooraleer terug te keren naar het foerageergebied (opvliegtijden)?

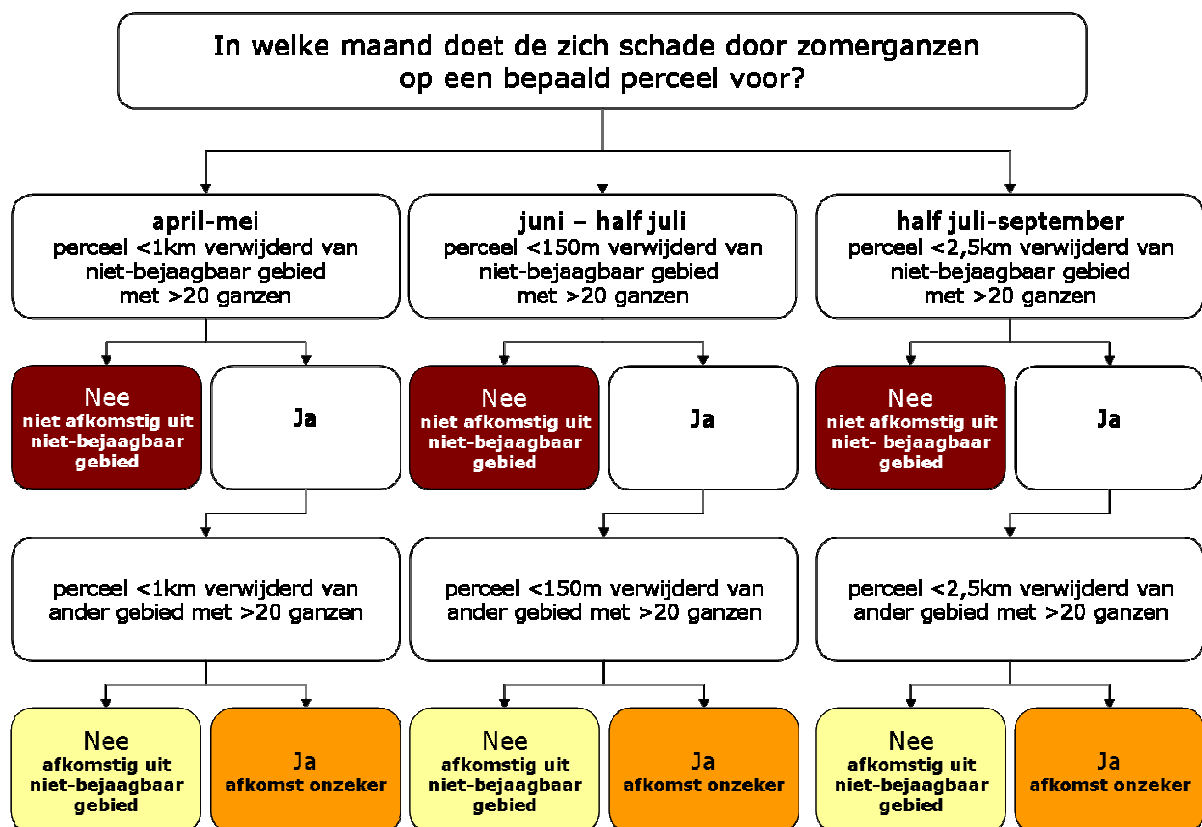
Hierover zijn bij ons geen gegevens gekend. Dit is wellicht sterk afhankelijk van de aard van de verstoring en het tijdstip van de dag (het foerageren gebeurt voornamelijk in de ochtend- en avonduren).

1.7 Zijn grauwe ganzen plaatstrouw? Zo ja tijdens welke periode?

Algemeen is van grauwe ganzen gekend dat ze sterk afhankelijk zijn van grotere wateroppervlakken als rust- en slaapplekken. Vanuit deze laatste gaan ze, zowel tijdens zomer- als wintermaanden, in groep foerageren op omliggende percelen (Newton & Campell 1973, Cramp 1977). Zoals ook beschreven in vraag 1.4 verhoogt de plaatstrouwheid tijdens het voorjaar en de vroege zomer door de rui- en broedecologie van de soort, wat gepaard gaat met een verlaagde actieradius.

1.8 Is er een methodiek tot het vaststellen van een eenduidige relatie tussen een natuureservaat en schade op nabijgelegen akkers door de ganzen die afkomstig zijn uit het reservaat?

Neen, tenzij rechtstreeks vastgesteld kan het herkomstgebied in geval van schade nooit eenduidig worden bepaald. Wel werd door Huysentruyt *et al.* (2010) een eerste model uitgewerkt waarmee voor schade door grauwe gans tijdens de zomermaanden (mei-september) het meest waarschijnlijke herkomstgebied kan worden aangeduid. In het beslissingsschema dat door Huysentruyt *et al.* (2010) werd uitgewerkt wordt rekening gehouden met de ligging van zowel bejaagbare als niet-bejaagbare rustgebieden van grauwe gans in de nabijheid (<2,5km) van het schadeperceel. Het beslissingsschema dat werd uitgewerkt ziet er als volgt uit:

CONCLUSIE

Alle vragen werden beantwoord met betrekking tot grauwe gans.

1.1 Heeft het INBO telgegevens van grauwe gans uit het nabijgelegen natuurreservaat, 'De Zig' of ruimer uit de regio noordoost Limburg?

Van het gebied zijn jaarlijkse inventarisatiegegevens beschikbaar. In 2008 en 2009 kwamen respectievelijk 68 en 27-31 paren tot broeden. We beschikken evenwel niet over telgegevens van niet-broeders.

1.2 Is er een verschil tussen zomer- en winteraantallen van ganzen in de regio?

Gezien de ruime verspreiding van de soort in Limburg kan verwacht worden dat er uitwisseling is met andere populaties in de omgeving en dat de aantallen variëren in de loop van het jaar. Mogelijk wordt elders overwintert, maar dit kan niet gestaafd worden met concrete telgegevens.

1.3 Hebben ganzen een preferentie voor bonenvelden?

Grauwe ganzen hebben geen echte voorkeur voor bonenvelden, maar kunnen soms lokaal schade aan bonen veroorzaken.

1.4 Welke actieradius hebben grauwe ganzen bij het foerageren?

In de regel verplaatsen grauwe ganzen zich bij het foerageren niet verder dan 2,5km.

1.5 Hoeveel eieren leggen grauwe ganzen per broedsel, in welke periode? Hoeveel broedsels hebben ze per jaar?

Het broedseizoen bij Europese grauwe ganzen begint begin maart en kan in sommige gevallen tot juli aanhouden. In de regel worden 4-6 eieren gelegd afkomstig uit één enkel nest per seizoen, maar geregeld worden veel grotere nesten waargenomen. Meestal wordt één enkel nest per seizoen gelegd. Bij verlies van een broedsel wordt een vervangnest aangelegd.

1.6 Hoelang verblijven opgeschrikte ganzen in een rustgebied bij verstoring, vooraleer terug te keren naar het foerageergebied (opvliegtijden)?

Hierover zijn geen gegevens gekend.

1.7 Zijn grauwe ganzen plaatstrouw? Zo ja tijdens welke periode?

Grauwe ganzen zijn vrij plaatstrouw en dit gedrag wordt nog versterkt tijdens de broed – en ruiperiode.

1.8 Is er een methodiek tot het vaststellen van een eenduidige relatie tussen een natuurreservaat en schade op nabijgelegen akkers door de ganzen die afkomstig zijn uit het reservaat?

Neen, tenzij rechtstreeks vastgesteld, kan het herkomstgebied in geval van schade nooit eenduidig worden bepaald. Voor het bepalen van het meest waarschijnlijke herkomstgebied is wel een beslissingsschema voorhanden.

REFERENTIES

INBO-referenties

Huysentruyt F., Devos K. & Casaer J. 2010. Het bepalen van mogelijke herkomstgebieden bij landbouwschade door overzomerende ganzen : Een eerste aanzet voor een modelmatige benadering. *Rapporten van het Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek*. INBO.R.201.9. Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek: Brussel. 87 pp.

Externe referenties

Cramp S. 1977. Handbook of the birds of Europe, the middle east, and north Africa: the birds of the western palearctic. Vol. 1: ostrich-ducks. Oxford University: Oxford. 722pp.

Vickery J.A. & Gill J.A. 1999. Managing grassland for wild geese in Britain: a review. *Biological Conservation*, 89:93-10.

Kear J. 2005. Ducks, geese and swans: volume 1: general chapters and species accounts (anhima to salvadorina). Oxford University Press: Oxford. 446pp.

McKay H., Watola G.V., Langton S.D. & Langton S.A. 2006. The use of agricultural fields by re-established greylag geese (*Anser anser*) in England: A risk assessment. *Crop Protection*, 25:996-1003.

Newton I. & Campbell C.R.G. 1973. Feeding of Geese on Farmland in East-Central Scotland. *Journal of Applied Ecology*, 10:781-801.

Harrison C. 1977. Les nids, les oeufs et les poussins d'Europe en couleurs. Elsevier Sequoia: Paris. 430pp.

Wright R. & Giles N. 1988. Breeding success of Canada and Greylag Geese *Branta canadensis* and *Anser anser* on gravel pits. *Bird Study*, 35:31-35.

Voslamber B., Van Turnhout C. & Willems F. 2004. Effecten van aantalsregulatie op overzomerende Grauwe Ganzen. SOVON Vogelonderzoek Nederland, Beek-Ubbergen. 15pp.

BIJLAGEN

INBO.R.2010.9: Huysentruyt F., Devos K. & Casaer J. 2010. Het bepalen van mogelijke herkomstgebieden bij landbouwschade door overzomerende ganzen : Een eerste aanzet voor een modelmatige benadering. *oe.k.* INBO.R.201.9. Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek: Brussel. 87 pp.